

ad Let. 1/30
20

NOVA ZORA

Izlazi jedanput mjesečno.
Godišnja pretplata Din. 24.—
Oglasi se računaju po cijeniku.

Šibenik, 15. studenoga 1930.
Godina I.

Broj. 5.

Uredništvo i uprava:
Ribarski put 680-II.
Telefon interurban br. 43.

Slava tršćanskim mučenicima!

†
Marušić Franjo, Miloš Zvonimir, Valenčić Franjo,
Bidovec Ferdo.

Trst - Bazovica 6. septembra 1930.

Nad grobom naših žrtava

Kakvi to čuju v noćni se kmici
Vu Istri našoj puščani hici!
Kakov mrtvački krik se to ori
V temni noći spram Učkoj gori?!
To naše sine . . . . strela?
Zgraža se nad tim Evropa cela . . .
Samo ni vezda „Namesnik Kristov“
Zmogel ni reči protiv fašistov!
Ne protestira Otec sad Sveti,
O zapovedi ne misli peti.

A mi smo bili v cajti . . . stari
Papama rimskim samo barbari!
Znamo kak nazval jezik naš divan
Papa jen rimski nazvani Ivan.

— — — — —
— — — — —
A ipak pri nas takvih još ima.
Kojim sva nada Papa je z Rima. >

Žmigavec.

TKO JE PAPA?

U rimo-katoličkom listiću, koji kao tjednik izlazi u Šibeniku, u prva tri broja raspisao se neki „Jofe“ o rimskom papu.

Kad nebi znali prozirnu tendenciju g. „Jofe“ mi bi se u nekim njegovim izvodima mogli složiti, nu baš ta prozirna tendencija potpuno uništava efekat onog za čim on ide. Tendencija pisca „Jofe“ ide za tim da prikaže rimskoga biskupa kao jedinoga zamjenika Božjega na zemlji. Iz tog njegovog razlaganja u tri broja on bi htio da - makar kriomice obrani tezu koja je na vatikanskom koncilu iznešena - makar protiv volje i stvarnoga razlaganja ogromnog broja biskupa i kršćanskih teologa po broju vjernika koje

su oni zastupali, da je rimski biskup nepogrešivi učitelj vjere i morala. Mi cijenimo da je g. pisac „Jofe“ imao odmah i otvoreno s ovom tezom izići. Međutim tko uzme „Katolik“ u ruke vidjet će, i ako je laik u vjerskim pitanjima, odmah na prvi pogled da je g. „Jofe“ potpuno zastranio. On mješa pojmove. Mješavina pojmoveva sastoji se u tom što g. „Jofe“ identificira osobu sa idejom. Nauka isusova, principi morala, principi socialni koje je Krist na svijet doneo, to je snaga koja se ispoljava kao najjača snaga na svijetu, ta nauka je neprolazna snaga, ta nauka je nepobjediva. Tko je Papa? Tko iole poznaje historiju svijeta i historiju crkve Kristove na Zapadu znaće da su na

papinskom prijestolju sjedila lica koja su bili očiti protivnici nauke Kristove. Krist i njegova nauka su ostali nepobjedeni ne zato što su je štatile pape, nego zato što dobro ističe i sam pisac „Jofe“ jer je Krist kazao: „Ja sam s vama do konca svijeta“. Nije dakle kazao „Ja sam s Papom, pa makar on bio i zao, do konca svijeta, nego Ja sam s vama, mojim učenicima, apostolima i vašim nasljednicima do konca svijeta. Isus je s crkvom kad je na okupu pretstavljena po biskupima a ne samo rimskim biskupom.

Vidi se kolikom logikom vlada pisac „Jofe“ kad u prvom broju „Katolika“ pri koncu članka iznaša sasna ispravno citat sv. Pisma u kojem Krist obećaje svoju božansku potporu svojim nasljednicima ovim riječima: „Ja sam s vama do konca svijeta“. „Ja sam s vama“ kaže Krist a ne kaže: „Ja sam sa samim tobom rimski biskupe“. Jer pretpostavimo činjenicu da je Krist i dao vlast jedino Petru apostolu i njegovu nasljedniku nepogrešivosti učitelja u crkvi, zašto onda ne bi rekao: „Ja sam Petre s tobom do konca svijeta“, nego kaže „Ja sam s vama“ t. j. sa apostolima kad su na zajedničkom okupu. Još nije jasna činjenica, da li je Petar uopće bio u Rimu. Tako barem tvrdi veliki broj uvaženih svjetskih historičara. Historija Crkve Kristove prejasno govori protiv činjenice nepogrešivosti rimskoga biskupa. Historija rimske crkve iako je priznavala primat t. j. prvenstvo što je prema poziciji grada Rima za srednji vijek sasna i razumljivo, nije u tom bila uvijek saglasna. Konac trinaestog i početak četrnaestog stoljeća obiluju za ovu tvrdnju mnogim dokazima.

I dok pisac članka „Tko je Papa!“ u prvom broju završava svoje razlaganje sa citatom sv. Pisma: „Ja sam s vama do konca svijeta“, odmah u početku drugog broja tvrdi da je Papa nepogrešivi čuvar i branitelj vjere i čudoređa. Kako se mogu ove dvije tvrdnje dovesti u sklad to samo g. „Jofe“ može da razumije?! Dalje pisac „Katolika“ nabroja razne prerogative Pape kao osobe iz čega slijedi kao da je u ličnosti Pape sadrživa kršćanska vjera i sva njezina snaga, a ne da je vjera i njezin božanski učitelj ona moć, koja je postala regulatorom onog dijela čovječanstva, koji je udesio i udešava svoj život prema tim načelima.

Interesantan je g. „Jofe“ kad govori o Papi kao političaru. Doslovce on piše ovako: U političkim odnošajima Papa je onaj koji brani slabića pred jakim. On je onaj koji izjavljuje da većina ne stvara pravo... u međunarodnim odnošajima osuđuje uzurpacije, tlačenje, manjine i t. d.

Ne znamo da li g. „Jofe“ ovdje misli samo današnjeg Papu ili sve Pape! Kako bilo da bilo ugrižao se jako za jezik. Ako uzmemo sve Pape redom upozorit ćemo ga na papu Grgura VII. i njegovu akciju prema hrvatskom plemiću Slavcu kojega je on (Papa), dok je htio spasiti svoju domovinu od tuđinštine i povratiti pravo hrvatskog jezika u bogoslužju, dao „rimskim“ načinom po svojem klevetniku nor-

mandskom knezu iz domovine maknuti i tim još jače raspaliti građanske borbe zbog vjerskih nesuglasica a koje su konačno pospješile propast samostalne hrvatske države.

Ne smije se g. „Jofe“ zamjenjivati pravo kršćanstvo sa ukočenim, oficijelnim kršćanstvom rimske crkve. Tokom stoljeća je uzvišena nauka Nazarenčeva pod egidom Papinom u mnogom natrunjena ljudskim izmišljotinama i samovoljnim odredbama, kojima je bila svrha učvrstiti svjetsko gospodstvo nad dušama ljudskim tako da je danas u toj crkvi dosta teško na prvi pogled razaznati ono pravo kršćanstvo od službenoga. Tražite li dokaze za to, a vi otvorite povijest, pa ćete vidjeti?! Nije li zar rimska crkva odobravalala i poticala „kršćanske“ vladare da šire kršćanstvo — ognjem i mačem? Nije li zahtjevala da se vode križarske vojne protiv nevjernicima i dozvoljavala kroz stoljeća voditi okrutne i strahovite vjerske ratove? Nije li dala spaljivati ljude na lomačama, nije li poput poganskih careva rimskih svojom inkvizicijom htjela najstrašnijim mukama od tobožnjih krivovjercaca načiniti pravovjerne kršćane; nije li svojom naukom o općenju nekih žena sa sotonom omogućila sramotne i barbarske procese protiv vješticama; nije li protiv temeljnoj nauci kršćanstva o jednakosti svih ljudi pred Bogom — podržavala moderno ropstvo, kmetstvo i njime se obilno služila u svoju svjetovnu korist?

Može li g. „Jofe“ zamisliti Krista, koji s tim djelima dirigira preko svoga „jedinoga“ nasljednika rimskoga biskupa-Pape?! Krista koji je, da samo jedno spomenemo rekao: „Ako vas ne prime vi otrešite prah s vaših nogu i hajte onima koji će vas dragovoljno i bez sile primiti“.

Ako uzmemo današnjeg Papu upozorićemo g. „Jofe“ na postupak Pape prema onoj našoj jadnoj braći u Istri, kojima se ne dopušta ni da se na materinjem jeziku pomole Bogu, ne dadu im se svećenici njihova jezika, a biskupi djeca naše krvi morali su zbog svete poslušnosti ostaviti svoja mjesta da na njih zasjednu „punokrvi“ talijani. To je očinska skrb kojom nas biskupi rimski vjekovima „miluju!“

U trećem napokon članku g. „Jofe“ ističe kao posebnu zaslugu Pape što na njegov glas tisuće i tisuće mladića odlaze u strane krajeve, da nose luč vjere i prosvjete. To znači da osim tih mladića koje Papa šalje, kao misionare da šire vjeru i prosvjetu, niko više ne radi na tom polju. A što onda g. „Jofe“ onaj misijski veliki rad pravoslavne, anglikanske i protestanske crkve koji i te kako navješćuju Krista, a s tim navješćanjem šire i kulturu. Razlika je u tom samo ta što ovi slijede načelo Krista, pa se drže one: „Što radi desnica neka ne zna lijeva“, a ne među svoj rad na veliki bubanj — radeći za slavu Božju. Istina je da je Rim misionare slao i k nama; pa ako smo zaista u kultu od ostale braće napredniji, mi smo taj suvišak kulture preskupo platili. U ostalom kakav nazadak prema prilikama vremena iskazuju naša braća Slaveni koji nijesu dobili kulturu iz Rima, pa zato na njihovu sreću ne moraju biti zahvalni Rimu kako to, po mudrom zaključku g. „Jofe“, moraju biti Hrvati.

Kulturno-vjerski nazori Stjepana Radića

Hrvatska starokatolička crkva i Stjepan Radić

„Naša Sloga“ od 30. VIII. 1930. pod gornjim naslovom donosi:

Osobno sam upoznao pok. Stjepana Radića god. 1926., dočim mnogo prije toga poznao sam ga po njegovom javnom, kulturnom i političkom radu. Iza rata mene je osobito zanimalo znati: kakovo mišljenje on imade o hrvatskom reformnom pokretu, odnosno o Hrvatskoj Starokatoličkoj Crkvi. Znao sam, da on dobro poznaje dušu hrvatskog seljaka i radi toga njegovo mišljenje i njegov sud u tim stvarima za mene su bili mjerodavni. Da to doznadem redovito sam čitao njegove govore i opazio sam, da je on u vjerskim pitanjima jako dobro verziran, i da mu je Sveto Pismo bolje poznato nego mnogim svećenicima. Proučavajući bolje njegov kulturno-vjerski program stekao sam uvjerenje, da se i on može ubrojiti među preteče i pokretače Hrvatske Starokatoličke Crkve i zato želio sam se s njime upoznati. I o tome s njime govoriti. Zgodna prigoda pružila mi se je početkom januara 1927. prigodom oblasnih izbora, kada je on došao u Split. Jedne noći kod mene je prenoćio, tako da sam mogao s njime malo opširnije razgovarati o Hrvatskoj Starokatoličkoj Crkvi, za kojn mi je rekao: „To je dobra i korisna stvar za naš narod, ali u tom treba biti oprezan i ustrpljiv, jer je u vjerskim stvarima naš narod osjetljiv i konservativan. Radi toga za sada Seljačka Stranka ne će se baviti tim pitanjem, ali god. 1930. nadam se, da će i to pitanje doći na dnevni red“.

Da mi se ne prigovori, da je ova tvrdnja izmišljenja, ja ću u kratko dokazati na temelju javnih njegovih govora i pisama, da je on u vjersko-kulturnim pitanjima bio mnogn dosljedniji i jasniji nego li u političkim. On je imao svoje posebno vjersko-filozofsko naziranje o svijetu, koje se je baziralo na principima naravne etike i naravne religije. On je bio zadoben modernim slobodoumnim nazorima, i u tom se je potpuno poveo za svojim učiteljem Masarykom.

God. 1925. na sastanku u Ljubljani i Velikoj Lokvi rekao je ovo: «Vjera je osvjedočenje i svijest pojedinca, ona je njegova privatna stvar. Vjera je odnošaj čovjeka s Bogom, a ne s pašom».

Na skupštini u Krašiću dne 28. rujna 1924. držao je Stjepan Radić dva govora, koji se mogu nazvati vjersko-crkvenim govorima, jer u njima on narodu tumači svoje vjerske nazore i kritizira rad rimokatoličkih biskupa i svećenstva. Ti su govori u cijelosti izišli u njegovom glasilu «Slobodni Dom» i tu u br. 40 od 1. oktobra 1924. iz kojih govora prenašamo slijedeće važnije stavke.

Najprije on dobro razlikuje vjeru od crkve i zato kaže: «Vi znate, da je drugo Bog, drugo vjera, a drugo pop». Držeći se toga načela on podvrgava

oštroj kritici pastirsko pismo četrnaestorice hrvatskih biskupa, koje su upravlili vjernicima prigodom 1000-godišnjice hrvatskog kraljevstva. To pismo on nazivlje, da je «pogansko» jer «u cijelom pismu se govori: Bog je upropastio mnoge narode. Bog je srdit, a Isus je rekao: Ljubite i neprijatelje svoje i činite dobro onima, koji vas progone, jer ste vi djeca jednog oca nebeskoga.» U svjetskom ratu «između svih svećenika i biskupa po cijelom svijetu ni jedan nije ustao i zagrmio: Rat je protivan Svetom Pismu i u ime Boga prestanite sa klanjem i ubijanjem».

U tom znamenitom vjerskom govoru, Stjepan Radić podučava svoje seljake o bitnosti kršćanske vjere i kaže: «Kršćanstvo nije vjera ni straha ni mita, nego unutrašnje ljubavi i čiste spoznaje božanske istine.

Kršćanstvo je za njega «nauka ljubavi i mira», i svi ljudi jesu djeca Božja, koja imaju pravo na božju baštinu i zato: «Svaka duša ima svoj ravan put k Bogu. I po svaku dušu dolaze Božji anđeli, a ne vode je u nebo nikakovi popovski mešetari».

Kršćanstvo Stjepana Radića ne sastoji se u formalizmu i farizejizmu već u vjeri, dobroti i ljubavi i zato on kaže: «Kršćanska vjera nije nikakova parada: ona nije ni popovska ni biskupska, već ona je od Boga darovana krepost svima ljudima».

Radi toga on je za ujedinjenje svih kršćanskih crkava, a osobito za ujedinjenje istočne i zapadne crkve u našoj državi i zato on u tom govoru kaže: «Katolička i pravoslavna vjera u bitnosti su jedno te isto».

Iz ovog glasovitog krašičkog govora vidi se u glavnom vjerovanje i odnos Stjepana Radića prema kršćanstvu crkvi i kleru.

Kako pako on misli o papinstvu i Hrvatskoj Starokatoličkoj Crkvi, to se najbolje razabire iz pisma, kojega je dneva 22. travnja 1925. upravio pok. Nikoli Pašiću, a koje je pismo u cjelosti objelodanio zagrebački «Hrvat» u broju od 18. srpnja 1925. U tom pismu između ostaloga stoji napisano i slijedeće:

„Drugi je razlog, (t. j. zašto je Radić postao republikanac) opasnost od klerikalizma. Zna se po mom mišljenju je klerikalizam tolika opasnost, da se naš hrvatski narod ne će nikada pravo sliti sa srpskim, dok se Hrvati ne oslobode Rima i to posvema. Ne mogu Hrvati u pravoslavlje — to nije potrebno, jer bi tu odmah bile velike i jake kontraakcije. Ali ja sam uvijek o tom razmišljao, da bi trebalo stvoriti hrvatsku crkvu, nezavisnu od Rima, nacionalnu, koja bi se lako, tekem vremena, spojila sa srpskom pravoslavnom. Možda će vremenom biti moguće upotrebiti na to starokatoličku hrvatsku crkvu. Zna se, ja mislim da nema potpunog narodnog ujedinjenja bez vjerskog.

Zato si je svaki veliki narod stvorio svoju crkvu. Zato i mi koji hoćemo da izgradimo ili barem stvorimo preduvjete za potpuno duhovno hrvatsko-srpsko jedinstvo, moramo stvoriti jednu svoju vjeru. Naravno, to nije sada aktuelno, proći će tu generacije. No naša bi generacija morala ispuniti bar jedan preduvjet, a to je da se Hrvati oslobode Rima. To će biti za par godina, ako mi Hrvati i Srbi budemo složni, i ako sredimo državu, pa dobijemo vremena i mogućnosti, da dobro pripravimo široke hrvatske slojeve, pa makar i za hrvatsku starokatoličku crkvu“.

Dneva 21. kolovoza 1926. Radić je rekao u Tuzli: „Mi ne ćemo, da se vjerom vežemo uz Rim, niti da se podvrgavamo papi“.

Dne 5. srpnja 1927. održao je u Vinkovcima predavanje, u kojem je i ovo rekao: „Hrvatsko selo je bilo duboko vjersko, ali nije bilo popovsko. Premda smo se nalazili između Carigrada i Rima, mi smo Hrvati bili slobodni i od bizantizma i od papizma, mi smo imali svoju narodnu crkvu“.

Ovim je on aludirao na narodnu hrvatsku crkvu za dobe Grgura Ninskoga i naših popova glagoljaša, koji su bili preteče Hrvatske Starokatoličke Crkve.

Dneva 29. kolovoza 1926. održao je Stjepan Radić govor u Bobovcu i tu je rekao: „Ako vi fratre i popove slušate, to je zlo. Oni čitaju Bogu misu, a misle na đavola. Oni kad ste im što dužni gore gone nego fiškali. Zato mnogi mjenjaju vjeru, samo da s davlom nemaju posla“.

Ovo bi u glavnom bili vjersko-kulturni nazori Stjepana Radića, koje je on javno iznosio i tumačio

Dr. D. Tomac:

Superiornost Crkve nad Državom.

(K procesu Zagorac — Dr. Bakšić)

Gosp. Zagorac Stjepan napisao je u »Našoj Slogi« na Sušaku i to u broju od 9. februara 1930. članak pod naslovom: »Postoji li katolički front?«, a glavne ideje toga članka razvio je pobliže u maloj brošuri kasnije izdanoj pod naslovom »Odnosaj između Države i Crkve«, koja je izašla nakladom Hrv. Starokatoličke Crkve (Sušak 1930. Tisak Primorskog štamparskog zavoda d. d. Cijena 4 dinara. Dobiva se kod Uprave »Starokatolika« u Zagrebu, Gundulićeva ulica 49.)

Glavna tvrdnja g. Zagorca u pomenutom članku i u brošuri jest, da je Crkva rimokatolička sa svojom naukom o superiornosti Crkve nad Državom na svim poljima (dakle i u čisto svjetovnim stvarima, pa i u političkim pitanjima) — trajna opasnost za svaku državu, u kojoj ima katolika, a pogotovo za državu, u kojoj su razne konfesije vrlo izmiješane kao što je to naša država. Gosp. Zagorac se za dokaz te tvrdnje poslužio brojnim argumentima iz davne historije kao i iz najnovijega vremena.

„Katolički List“ u Zagrebu donio je niz članaka,

svojim seljacima. U tome je bio dosljedan i zato ni na smrti nije osjećao potrebu od rimokatoličkog svećenika. Rimsk crkva to je teško snosila, ali ipak priredila mu je veličanstveni sprovod, eda time pred narodom stekne pravo da naslijedi njegovu političku baštinu. I zbilja odmah poslije njegove smrti stupiše na političku pozornicu hrvatskog naroda baš oni, koji su na njega za života najviše navaljivali i s kojima se je on do smrti borio.

Smatrao sam potrebitim, da sve ovo iznesem i da upozorim hrvatsku javnost, kako samozvani današnji vođe hrvatskog naroda nisu ni politički, a još manje vjersko-kulturni sljedbenici neumrlog hrvatskog vođe i učitelja Stjepana Radića.

Niko Petrić, konzultor.

U slavu Jugoslavenskim mučenicima

Slava vam vječna i pamjat! *Kruca* je vaša pala
Od ruke, čiji predi mriješe s tih ideala.

Uz ime primakoste k suncu amanet sveti,

Ah, slatko je i časno za otadžbinu mrijeti!

U zemlji vašoj leže tjelesa vaša skrta

U njima moć je tajna, jača od ekrasita.

U nam pak bukti, bukti ljubavi oganj živi,

I taj će, vjera vam je, da čitav sv'jet zadivi.

(Split, 14. septembra 1930)

Nikola Krpan.

u kojima nastoji obeskrijepiti tvrdnje g. Zagorca te njegove navode žigoše kao „povjesne falsifikate“. Ti članci „Katoličkog lista“ otisnuti su također u posebnu brošuru pod naslovom „Crkva i država“. Povodom povjesnih falsifikata starokatolika Stjepana Zagorca od anonimnog pisca Dr. K. B. Budučić da je »Katolički list« za tu brošuru razvio živu propagandu, tužio je g. Zagorac Stjepan urednika „Katoličkog lista“ Dra. Bakšić Stjepana (jer anonimnog pisca ne može tužiti) radi klevete tužbom predanom kr. sudbenom stolu u Zagrebu po čl. 52. Zakona o štampi.

G. Dr. Bakšić Stjepan preuzeo je na sudu odgovornost i izjavio se spremnim dokazati da su tvrdnje g. Zagorca o Rimokatoličkoj Crkvi povjesni falsifikati, a takav je falsifikat među ostalim i Zagorčeva tvrdnja:

1. »Da na stanovištu potpune superiornosti Crkve nad Državom stoji i danas Rimokatolička Crkva«;

2. »da su Pape Lav XIII., Pijo X. i Pijo XI. tu superiornost naučavali«.

G. Zagorac sa svoje strane iznosi na sudu čitav

niz dokaza, koji dokazuju istinitost njegovih tvrdnja glede prošlih vjekova i glede najnovijih vremena.

Proces je u tečaju, te se u javnosti s velikim interesom očekuje njegov svršetak.

Kad je urednik «Kat. lista» Dr. Bakšić, profesor na teološkom fakultetu, kao predstavnik Rimokatoličke Crkve u ovom procesu, imao smjelosti, pa usprkos tolikih historijskih i savremenih činjenica nazove tvrdnje g. Zagorca neistinitima i dapače falsifikatima, dao je time možda i nehotice prigodu, da se na sudu utvrdi istinitost teze g. Zagorca i da se tako za sva vremena nedvojbeno ustanovi, da li Rimokatolička Crkva zastupa načelo o svojoj superiornosti nad državom na svim poljima, dakle i u čisto svjetovnim stvarima, i da li zahtijeva od državljana katoličke vjeroispovjesti, da tu nauku prihvate.

To podaje ovom procesu neobičnu važnost.

Pored mnogih drugih argumenata, koje iznosi g. Zagorac za dokaz istinitosti svoje teze, svakako je najvažniji argumenat »Codex iuris canonici« t. j. opći crkveni zakonik, koji je Papa Pijo X. god. 1904. preko posebne komisije počeo redigirati, a Papa Benedikt XV. dovršio ga i proglasio, tako te od Duhova g. 1918. za cijelu Crkvu ono, što je u „Codexu“, vrijedi ne samo kao nauka Crkve nego i kao zakon, kojemu se

Općenito načelo o vlasti R. Pape nad crkvom i pojedinim vjernicima — izraženo je u „Codex iuris canonici“ u Canonu 218, koji glasi doslovno:

§ 1. Rimski Biskup, Blaženoga Petra u primatu nasljednik, ima ne samo primat časti, nego i vrhovnu i punu vlast jurisdikcije nad čitavom crkvom kako u stvarima, koje spadaju na vjeru i čudorednost, tako i u onima, koje spadaju na disciplinu i vladanje nad crkvom raširenom po cijelom svijetu.

§ 2. Ova vlast je u istinu biskupska, redovita neposredna kako nad svim i pojedinim crkvama tako i nad svim i pojedinim vjernicima, neovisna bilo od koje ljudske vlasti.

Naglasuje se dakle: a) vlast neposredna nad pojedinim vjernicima, b) vlast neovisna od bilo koje ljudske vlasti, c) vlast ne samo u stvarima vjere i morala nego i u stvarima, koje se odnose „na disciplinu i vladanje Crkvom“.

Pod tim potonjim pojmom u smislu Codex-a razumijevaju se i stvari čisto svjetovne, što je jasno izraženo u drugim kanonima Codexa, koje ćemo sada citirati.

PRVI DOKAZ:

Papa izuzima vjernike od vojne dužnosti u njihovoj državi.

U Can. 121 propisano je:

»Svi klerici izuzeti su od vojne službe te javnih civilnih dužnosti, koje se ne slažu sa njihovim (kleričkim) stališem«.

Pod klericima ne razumijevaju se samo svećenici, nego svi, koji su primili »tonsuru« (Can. 108 § 1.)

Klerici, kad bi možda iz ljubavi prema svojoj domovini htjeli da se toga privilegija odreknu i da služe u vojsci, ne mogu toga činiti, jer Can. 123. propisuje: »Memoratis privilegiis clericus renuntiare nequit...« (»Spomenutih privilegija klerik se ne može odreći...«)

To je dakle propisano za klerike.

2. U Can. 614. protegnut je taj propis izričito i na redovnike, a dapače i na one, koji nijesu redovnici, jer nijesu položili redovničke zavjete, nego se tek pripravlja za redovnički stalež.

»Redovnici, također laici i novaci, uživaju privilegije klerika, o kojima se govori u Can. 119-123«.

katolici moraju pokoravati pod prijetnjom crkvenih kazna. Sadašnji Papa Pijo XI. nije na tom ništa promijenio

Ako dakle u „Codexu“ nađemo dokaze za istinitost navedenih tvrdnja g. Zagorca o superiornosti Crkve nad Državom, onda daljnjih argumenata uopće ne treba.

Savremeno crkveno pravo (zakonski propisi) sadržani su najvećim dijelom u „Codex iuris canonici“, koji je stupio na snagu god. 1918. Taj Codex je najbolje ogledalo savremenog stanovišta Rimokatoličke Crkve prema državi odnosno stanovišta, što ga posljednji tri pape zauzimaju prema državi. Stoga na temelju zakonskih propisa sadržanih u „Codex iuris canonici“ postavljamo tezu:

Papa Pjo X., Benedikt XV. i Pijo XI. prisvajaju si pravo, da vjernike, a dapače sve krštene i u čisto svjetovnim stvarima izuzmu ispod stege državnih zakona i ispod sudbenosti državnih sudova, a podvrgnu ih i u tim stvarima neposrednoj vlasti odnosno sudbenosti svojoj i svojih crkvenih sudova, dapače to načelo sankcioniraju zakonskim propisima i crkvenim kaznama.

To je „in nucleo“ (u jezgri) izraženo već u temeljnom i općenitom načelu o vlasti R. Pape.

— izraženo je u „Codex iuris

»§ 1. Romanus Pontifex, Beati Petri in primatu successor, habet non solum primatum honoris, sed supremam et plenam potestatem iurisdictionis in universam Ecclesiam tum in rebus, quae ad fidem et mores, tum in iis quae ad disciplinam et regimem Ecclesiae per totum orbem diffusae pertinent«.

»§ 2. Haec potestas est vere episcopalis, ordinaria et immediata tum in omnes et singulas ecclesias, tum in omnes et singulos fideles, a quavis humana auctoritate independes«.

»Clerici omnes a servitio militari et publicis civilibus officiis a statu clericali alienis imunes sunt«.

»Religiosi, etiā laici ac novitii, fruuntur clericorum privilegiis, de quibus in Can. 119-123«.

3. U Can. 680 protegnuo je Papa taj propis izričito i na članove običnih crkvenih udruženja, ako žive u zajednici (dakle kongregacija), o kojima govori Titulus XVII. Codexa, jer kaže:

»Isti (t. j. članovi ovih udruženja), također svjetovnjaci, uživaju privilegije, o kojima se govori u Can. 119-123«.

»Iidem, etiam laici, gaudent clericorum privilegiis, de quibus in Can. 119-123«.

DRUGI DOKAZ:

Papa izuzima vjernike od podložnosti državnim sudovima u čisto svjetovnim stvarima.

1. Can. 1553. općenito propisuje

»§ 1. Crkva po svom vlastitom i isključivom pravu rasuđuje: prvo, u parnicama, koje se odnose na stvari duhovne i s duhovnim povezane; drugo...; treće, u svim parnicama bilo parbenim (t. zv. «civilnim») bilo kriminalnim koje se odnose na osobe, što uživaju »privilegium fori« po propisu Can. 120, 614 i 680«.

»§ 2. U parnicama, kojima su i Crkva i država jednako kompetentne, a koje se zovu »mixti fori« (mješovite nadležnosti), ima mjesta prevenciji«.

Koje su stvari »spiritualibus adnexae«, vidjet ćemo naročito kod sudjelovanja u bračnim parnicama. Ovdje ističemo tek to, da si Papa u t. zv. mješovitim stvarima (»mixti fori«) prisvaja pravo sam (t. j. po svom crkvenom sudu) suditi, ako je tužba predana prije crkvenom sudu nego li državnom (Can. 1554. propisuje kaznu za onoga, koji bi protivno postupao.)

No bez obzira na to, kakova je stvar, to jest makar ona i čisto svjetovna (dakle čisto civilni spor ili kriminalan), Papa i za takove stvari izuzima ispod vlasti državnih sudova čitave redove državljana, kao što se vidi iz slijedećih kanona.

2. U Can. 120. izuzima sve klerike:

»Klerici u svim parnicama bilo parbenim (»civilnim«) bilo kriminalnim moraju biti tuženi pred Crkvenim sudom, osim ako je za pojedina mjesta zakonitim načinom drukčije predviđeno«.

S. Dapače i u ovršnom postupku proglašuje Papa klerike imunima od utjerivanja ovršnim putem, ako oni po sudu crkvenoga suda imaju samo toliko imovine, koliko je potrebno za njihovo pošteno uzdržavanje.

Dr. I ovaj privilegij imaju ne samo svećenici nego i oni, koji su dobili tonsuru (Can. 108. § 1.)

Niti ovoga privilegija ne mogu se odreći klerici, kad bi baš i htjeli da se dobrovoljno podvrgnu svjetovnom sudu u čisto svjetovnim stvarima ili u kriminalu, jer im to zabranjuje Papa u Can. 123.

To je t. zv. »privilegium fori«.

3. U Can. 614. protegnuo je Papa taj »privilegium fori« izričito i u čitavom njegovom opsegu na redovnike, pa i one, koji nijesu posvećeni i nemaju tonsure.

» § 1. Ecclesia iure proprio et exclusivo cognoscit: 1° de causis, quae respiciunt res spirituales et spiritualibus adnexas; 2° ...; 3° ... de omnibus causis sive contentiosis sive criminalibus, quae respiciunt personas privilegio fori gaudentes ad normam Can. 120, 614 i 680«.

»§ 2. In causis, in quibus tum Ecclesia tum civilis potestas, aequae competentes sunt, quaeque dicuntur mixti fori, est locus praeventioni«.

»Clerici in omnibus causis sive contentiosis sive criminalibus apud iudicem ecclesiasticum conveniri debent, nisi aliter pro locis particularibus legitime provisum fuerit«.

4. U Can. 680. taj je privilegij isto tako protegnut na obične svjetovnjake koji se udruže, da će živjeti u zajednici pod jednim crkvenim poglavarstvom.

Jasno je, da čitave mase državnih podanika mogu da se upišu u takva udruženja i da budu po tom izuzeti od vojne dužnosti te od sudovanja pred državnim sudovima, makar počinili kakve mu drage zločine. A toga se privilegija uopće ne mogu odreći, osim ako ih Papa od njega razriješi ili pak ako Papa u posebnoj konvenciji (konkordatu) sklopljenoj sa državom od toga svoga prava odstupi. (Nastavlja se)

Osuda u procesu Zagorac dr. Bakšić

Biskupski sekretar staro-katoličke crkve g. Stjepan Zagorac u svojoj brošuri pod naslovom; »Odnosaj između crkve i države« izneo je tvrdnju da je rimo-katolička crkva, svojom naukom o superiornosti crkve nad državom, opasnost po svaku državu. On je svoju tvrdnju dokazivao mnogobrojnim historijskim dokazima iz prošlosti a isto tako iz sadašnjosti. Štampa rimo-katoličke crkve donijela je niz članaka, kojim je nastojala dokazati da je tvrdnja g. Zagorca netačna, a g. Dr. S. Bakšić profesor teološkog fakulteta u Zagrebu nazvao je tvrdnju g. Zagorca falsifi-

katom. Radi ove klevete podneo je g. S. Zagorac kr. sudbenom stolu u Zagrebu tužbu protiv g. Dr. S. Bakšića. Nakon održane rasprave izrečena je presuda u korist g. S. Zagorca biskupskog sekretara staro-katoličke crkve. Presudu koju su »Novosti« od 9. XI. o. g. broj 310. donele prenosimo radi interesantnosti u cjelosti:

Jučer u 9 sati prije podne izrekao je sudski vijećnik g. Gjermanović kao pretsjedatelj rasprave osudu u stvari tužbe, što ju je podnio g. Stjepan Zagorac protiv g. dra Bakšića radi klevete štamptom.

G. Zagorac se je, kako je već javljeno, u jednoj svojoj naučnoj raspravi bavio pitanjem nauke o superiornosti rimokatoličke crkve nad državom i kod toga citirao neke citate pojedinih papa i kanona, a g. dr. Bakšić u „Katoličkom Listu“ predbacio je g. Zagorc, da su ti citati, odnosno njihovo značenje, falsifikati. Tuženi g. dr. Bakšić proglašen je krivim u smislu zakona o štampi i po § 56. osuđen na dva mjeseca zatvora, te novčanu kaznu od 3000 dinara, koja se globa u slučaju neplativosti pretvara u daljnih 50 dana lišenja slobode. Osuda je uvjetna na 1 godinu dana. Dalje se dr. Bakšić osuđuje da plati tužitelju Stj. Zagorc za povrijeđenu čast 5000 dinara i da po § 40. snosi troškove kaznenog postupka i izvršenja kazni. Dalje da plati g. Zagorc troškove izdataka za ovaj proces u iznosu od 1.850 dinara, a pravnom zastup-

niku tužitelja g. dr. Tomcu 5.000 dinara. Po § 63. ima osuđeni o svom trošku dati štampati osudu u „Katoličkom Listu“. Na osudu ima g. Zagorac kao tužitelj platiti taksu od 50 dinara, a g. Bakšić kad bude osuda pravomoćna.

Sa g. Bakšićem bio je tužen i kao štampar g. Marinović, ali on je riješen.

U ime tužitelja je dr. Tomac uložio priziv radi određujućega dijela osude (Marinović), zatim radi toga što dr. Bakšić nije osuđen i kao pisac utužene stavke, a ne samo kao odgovorni urednik „Katoličkog Lista“ i konačno radi preblage kazne obzirom na uvjetno suđenje.

Zastupnik optuženoga g. dr. Farkaš uložio je priziv radi osuđujućeg dijela osude, pa će tako odluka pasti naknadno.

Naše vijesti

Za jedinstvo kršćanskih crkava. Rad na velikoj ideji jedinstva kršćanskih crkava i dalje se nastavlja. Gotovo sve kršćanske crkve cijeloga svijeta pristupile su ovom općem pokretu sa mnogo dobre volje i iskrenosti. Na čelu ovom pokretu stoje ponajbolji i najvažniji teolozi a potaknuti riječima I. Krista: „Da svi budu jedno“.

Da bi se ova velika ideja mogla i ostvariti potrebna je u prvom redu dobra volja, iskrenost i vjerska snošljivost. No iz dana u dan čuju se sa svih strana o kojekakvim trzavicama sukobima i napadajima protiv starokatoličke crkve odnosno njezinih vjernika. Ko prouzrokuje ove sukobe i napadaje? Odgovor je lako naći! Oni čije se stado razbjeglo! Štampom i sa oltara latinski svećenici podigli su ogorčenu viku protiv onih koji su prigrlili pravu Kristovu nauku i učvrstili narodnu crkvu, kojoj su temelje udarili stari glagoljaši. Proklinju, nazivlju nas bezvjernicima, otpadnicima, vragom opsjednutim, a neki fratri pokušavali su i istjerivati toga vruga iz naših vjernika. Razlog je svemu tome vrlo jasan. Oni se ljute, a zašto? *Ko gubi ima razloga da se ljuti!* Oni znadu da jedino ovim sretstvima mogu uplivisati na neprosvećenu masu. I dok latinski svećenici nazivlju vjernike i svećenike starokatoličke crkve ovakvim pogrdnim izrazima, da su vragom opsjednuti dotle se u svijetu događa sasvim nešto drugo. U mjesecu rujnu o. g. održavana je u Bernu druga konferencija teologa svih kršćanskih crkava osim rimo-katoličke. Cilj je ovoj konferenciji bio saradnja, približenje, a eventualno i ujedinjenje svih kršćanskih crkava, a ovoj konferenciji pretsjedavao je *staro-katolički* episkop Dr. Adolf Kiri (Küry) iz Berna.

Kako pak to mogu latinski svećenici dovesti u sklad?! Šteta što i oni nisu prisustvovali toj konferenciji e bi mogli prisutnim kršćanskim teolozima rastumačiti ko su starokatolici!

Župa Grgura Ninskog u Splitu dobro napreduje i broj vjernika danomice se povećava, tako da je župno Vijeće bilo prisiljeno unajmiti veće i udobnije prostorije za župnu bogomolju, koja se sada nalazi u Sinjskoj ulici br. 11. prizemlje (kod Gimnazije).

Dneva 6. septembra bilo je svečano blagodarjenje na prigodom rođendana N. V. Prijestolonasljednika Petra. Crkva je bila dupkom puna. A dneva 14. tekućeg mjeseca također u dupkoj punoj crkvi držale su se svečane zadušnice za istarske mučenike uz prigodni govor. Zadušnice je držao župnik-konzultor Niko Petrić uz asistenciju župskog pomoćnika Nikole Krpana.

Lokvičić kod Imotskoga. U zadnje doba starokatolički pokret naglo se širi u Imotskoj Krajini. Dneva 1. i 8. septembra bio je pozvan u Lokvičiće konzultor Niko Petrić, koji je oba puta služio svečanu sv. Misu sa propovjedi. Prisustvovalo je više stotina većinom odraslih muškaraca od kojih je već 40 najavilo Sreskom Načelstvu u Imotskom istup iz rimokatoličke i pristup u Hrvatsku Starokatoličku Crkvu. Izabrano je župno Vijeće i to kao pretsjednik Petar Medvidović glavar u Lokvičićima, a tajnik Dr. Ilija Abjanić, liječnik u Imotskome.

Pokret se i dalje širi, a čim broj vjernika bude preko stotine biti će ustanovljena starokatolička župa Imotske krajine sa posebnim župnikom.

„Na ovoj stijeni, koju si ispovijedio, želim svoju crkvu sagraditi, jer je Isus Hrist bio ta stijena“. (Sv. Avgustin. Razlaganje 124 o Ivanu.)

Iz uredništva: Umaljavaju se pretplatnici da svaku netačnost kod primanja lista dostave uredništvu, kao i eventualno neprimljene brojeve da bi se naknadno poslali.

Svaku promjenu svoje adrese da pravovremeno prijave.

Jesam li poslao pretplatu?

Josip Marinč

Trgovina uljanih podmorskih boja

• :: i kemičkih proizvoda :: •

— Šibenik —

**Brodogradilište
„ISTOK“**

JAKOV TORIĆ - ŠIBENIK

Izrađuje i popravlja sve
vrsti brodova, kutera,
motornih čamaca itd.

Širite „NOVU ZORU“

**GRUBIŠIĆ & COMP.
ŠIBENIK**

Špediterska poslovnica i pomorska agencija

Telefon 43 i 24.

Brzjavi: Cianamid.

ANTE FRUA

Šibenik, Ulica Kralja Tomislava

Skladište:

D.M.C. i TRIDENT

konca.

ŠIME ANTIĆ - ŠIBENIK

Trgovina manufakturnom robom

Veliki izbor šifona, zefira trikotaže itd.

Cijene vrlo umjerene.

Posluga brza, tačna i solidna.

Vlasnik-izdavač: Konzorcij „Nove Zore“. - pretstav. Milivoj Grubišić glavni i odgovorni urednik Ribarski put 680-II
zamjenik urednika Antun Ratković uč. u m.

Tisak: Nova Štamparija - Šibenik, — pretstav. Nikola Čikato